

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1923

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΑ ΕΙΣ ΙΣΜΙΟΝ ¹⁾

Καταστραφείσης ἐν Σμύρνη κατὰ τὸν τριήμερον ἐμπρησμόν τῆς πόλεως (³¹/₁₃ — ²/₁₃ Σεπτεμβρίου) ὑπὸ τῶν ἀγρίων καὶ αἰμοδύρων ἐρδῶν τοῦ Κεμάλ τῆς συνεχείας τῶν εἰς τὸν Ἰσλὸν Ἑρμηνευτ. καὶ Διορθωτικῶν ἡμῶν, τὸν αὐτῆ δὲ καὶ τοῦ Πίνκρο Λέξεωγ τοῦ ῥήτορος τούτου, προϊόντων μακρᾶς καὶ ἐπιπόνου ἐργασίας, κατὰ δὲ τὰς ἐπικλουθητάς φρεράς ἡμέρας καὶ νύκτας σφραγίς, ἀτιμώσεων καὶ λεηλασίας τελῶς ἀπογυμνωθέντες παντὸς οἴου οἷον ποτε βιοτικῶ ἀφοδίου, μόλις δὲ καὶ μετὰ πολυήμερον δεινὴν ἀγωνίαν γυμνοὶ διασωθέντες ἐνταῦθα, ἐπιχειροῦμεν νὰ συνεχίσωμεν ²⁾ σήμερον τὰ Διορθωτικά μόνον ἢ μᾶλλον ὅσα τούτων ἐκ τῆς προτέρας μακρᾶς ἐργασίας ἐνθυμούμεθα, ὑπ' ἔψει ἔχοντες μόνην τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἀειμνήστου Thalheim (1903).

Γ' Εἰς τὸν π. τ. Πύρρου κλήρου.

§ 22: Ξενοκλῆς τοίνυν Βήσαζε μὲν ἴων . . . ἦκεν ἔχων ἐνθὲνδε Διόφαντον . . . καὶ Διορόθεον . . . καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Φιλοχίρην καὶ ἄλλους πολλοὺς μάρτυρας, παρακεκληκῶς ἐνθὲνδε σταδίους εὐθὺς τριακοσίους ἐκεῖσε.

Οὕτω κατὰ τοὺς κώδικας, τοῦ Δρόραίου δὲ ἀντὶ τοῦ : εὐθὺς εἰκάσαντος : ἐγγύς, πάντες οἱ νεώτεροι ἐκδόταί τὴν διόρθωσιν ταύτην ἀποδεξάμενοι κατεχώρισαν ἐν τῷ ἐδάφει.

Καθ' ἡμᾶς δὲν ἀντὶ τοῦ : εὐθὺς ἀναγνώμεν : εὐθὺ τὰ πάντα καλῶς ἔξουσι, τοῦ ῥήτορος βουλευθέντος διὰ τούτου ἐμπραγτικώτερον νὰ δηλώσῃ ὅτι ἡ μεταξὺ ἄστεος καὶ Βήσης ἀπόστισις, καὶ κατ' εὐθείαν ἔτι ὁδὸν λογιζομένη, τὴν συντομωτάτην ἄρα πασῶν, ἦν σταδίων τριακοσίων.

(¹ *) Ὁρ. Ἀθηνᾶς τόμ. ΛΔ' σελ. 1 καὶ 15. 248-251.

§ 33 : Ἄρα γε οὐχὶ δῆλον, ὡς ἄ., διὰ τὰ πάλαι οὕτοι μαρτυροῦσι γενέσθαι, πολλῶ πλεον τῆς λήξεως τοῦ κλήρου σύγκειται αὐτοῖς ;

Ὁ Thalhheim τῷ Reiskew πειθόμενος, ἀντὶ τοῦ τῶν X' / φων : πολλῶ πλεον, ἐν τῇ ἐχυτοῦ ἐκδόσει ἐξέδωκεν : πολλῶ ὑπιτερον. Φαίνεται δ' ἔτι ἐπεὶ ἐπείσθη διὰ τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ : πάλαι. Ἄλλ' ὅμως ἢ καὶ παλαιογραφικῶς ἔτι ὁυτεξήγητος διόρθωσις αὕτη, ἀποδοκιμάζεται σφόδρα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰταίου, φωνοῦντος πρὸς τοὺς δικαστὰς περὶ τῶν ἀντιδίκων, διὰ οὐχὶ δῆθεν πολλῶ ὑπιτερον τῆς τελευταίας τοῦ Ἐνδίου, ἀλλὰ, τὸναντίον (§ 57) : τρίτη ἡμέρα εὐθέως οὕτοι ἔλαχον τοῦ κλήρου τὴν λήξιν.

Ἐπειδὴ ὅμως τὸ χωρίον φαίνεται πάντως ἐφθαρμένον, ὁ δὲ νοῦς αὐτοῦ φανερώς εἶνε ὅτι οἱ ἀντίδικοι χάριν τῆς διεκδικήσεως τῆς κληρονομίας παρεσκεύασαν ψευδομάρτυρας, προτιμῶμεν ἢ μᾶλλον ὡς πιθανωτάτην ἀποδεχόμεθα τὴν τοῦ Wyse εἰκασίαν : πολλῶ πλεον τῆς λήξεως τοῦ κλήρου (ἐνεκα : σύγκειται αὐτοῖς ;

Προσπρατηροῦμεν δὲ καὶ ἡμεῖς ἔτι, δύο ἀκριβῶς στίχους ἀνωτέρω, ὁ ῥήτωρ ἐρωτᾷ : Τίνος ἐνεκα ;

§§ 41 - 42 : Ἡ οὐκ ἤδεις ἐν τῇ ἐπιδικασίᾳ τοῦ κλήρου νόθην καθισταμένην τὴν ἀδελφιδὴν τὴν σουτοῦ ; Ὅποτε γάρ τις ἐπεδικάζει τοῦ κλήρου, νόθην τὴν θυγατέρα τοῦ καταλιπόντος τὸν κλῆρον καθίστη. Ἐπι δὲ πρότερον ὁ Πύρρος ὁ ποιησάμενος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἐμὸν ὑὸν αὐτῶ· οὔτε γὰρ διαθέσθαι οὔτε δοῦναι . . . ἔξεσι . . . ἀνευ τῶν θυγατέρων κτέ.

Παράδοξον ἡμῖν φαίνεται ὅτι καίτοι ἤδη ὁ Naber περιέκλεισεν ἐν ἀγκύλαις τὰ : Ὅποτε γάρ τις—καθίστη ὡς σχόλιον, οἱ νεώτεροι ἐκδότης ἐτήρησαν ταῦτα ὡς δῆθεν ἀνέγκλητα ὄντα.

Ἦδη δὲ πρότερον ὁ Reiske περιέγραψε τὴν ἀόρ. ἀντων. τις. Ἄλλ' ὅμως οὐδ' οὕτω σφίζεται τὸ ἀνόητον σχόλιον· διότι ἡ ἐπιδικασία τοῦ κλήρου, πλὴν ὅτε ὑπῆρχον γόνυ γεγονότες γνήσιοι παῖδες (§ 59) ἢ οἱ τούτους ἐξομοιούμενοι ἔργῳ καὶ ἐν ζωῇ εἰσποίητοι υἱοί, ἦν πάντοτε ἀναγκασία, ἦν δ' ἐπίσης ἀναγκαία καὶ ὅτε ὑπῆρχον

γνήζιαι θυγατέρες, ἐπίκληροι. Κατ' ἀκολουθίαν εἶνε ψευδὲς καὶ ἀνάξιον τοῦ Ἰσαίου τὸ οὕτως ἀπολύτως ὑπὸ τοῦ σχολιαστοῦ διδασκόμενον, ὅτι δῆθεν διὰ τῆς ἐπιδικασίας τοῦ κλήρου καθίστατο νόθη ἢ θυγάτηρ τοῦ καταλιπόντος τὸν κλῆρον. Διδάσκει δ' ὁ γραμματικὸς τοῦτο, διότι παρενόησε τὸν ῥήτορα. Ὁ Ἰσαῖος τῷ ὄντι ἐρωτῶν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν παρατιθεμένων χωρίων λέγει: ἢ οὐκ ἤδεις ἐν τῇ ἐπιδικασίᾳ τοῦ κλήρου νόθην καθισταμένην τὴν ἀδελφιδὴν τὴν σεαυτοῦ, διότι εἴπερ ἦν αὕτη ὄντως γνήσια καὶ δὴ ἄρα ἐπίδικος, ἢ διὰ διαθήκης ποιήσεις τοῦ Ἐνδίου ἄκυρος ἂν ἦν κατὰ τὸν νόμον ἄνευ τῆς γνήσιας θυγατρὸς (§§ 67 - 69), διὰ δὲ τοῦτο ἢ ἐπιδικασία τοῦ κλήρου ἐδύνατο ἢ μᾶλλον ἔδει ν' ἀποτραπῆ διὰ διαμαρτυρίας κλ. Κατ' ἀκολουθίαν, ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐπιδικασίαν οὐδεμία ἀμφισβήτησις οὐδὲ δικμαρτυρία ἐγένετο ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς (§ 44 ἐπ.), τούτῳ τῷ λόγῳ ὁ ῥήτωρ λέγει ὅτι αὕτη διὰ τῆς ἐπιδικασίας κατέστη, ἢ μᾶλλον ἀπεδείχθη νόθη.

Ἄλλ' εἴτε τηρουμένου εἴτ' ἐκβαλλομένου τοῦ σχολίου τούτου, ἢ ἀμέσως ἐπομένη πρότασις: εἰ δὲ πρότερον—ὅν αὐτῷ φωρᾶται περιφανῶς κεκολοβωμένη, ἐκπεσουσῶν οὐχὶ μιᾶς ἀλλὰ πλειόνων λέξεων. Τίνες αὗται;

Καθ' ἡμᾶς τὸ χάσμα προσηκόντως πληροῦται διὰ τῶν κατωτέρω ἐν τῇ § 75 περὶ τοῦ Πύρρου διαλαμβανομένων: ἐκ δὲ τοῦ τοῦτον μὲν ποιήσασθαι τὴν δὲ μὴ εἰσαγαγεῖν, τὴν μὲν νόθην... καὶ ἀκλήρον κατέστησε, τὸν δὲ κληρονόμον κατέλιπεν τῶν ἑαυτοῦ.

Κατὰ ταῦτ' ἄρα ὧδε συμπληρωτέον τὰ ἐκπεσόντα: εἰ δὲ πρότερον ὁ Πύρρος ὁ ποιησάμενος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἐμὸν ὅν αὐτῷ <νόθην αὐτὴν κατέστησεν>.

§ 45: Ἐπειδὴ δὲ τῷ Ξενοκλεῖ ἠγγύα ὁ Ἐνδῖος τὴν ἀδελφιδὴν σου, ἐπέειπας <ἂν>, ὦ Νικόδημε, τὴν ἐκ τῆς ἐγγυητῆς τῷ Πύρρῳ γεγεννημένην ὡς ἐξ ἐταίρας ἐκείνῳ οὔσαν ἐγγυᾶσθαι;

Τὸν ἂν, ἐκ τῶν Χ' / φων' ἐλλείποντα, πρῶτος ὁ Ἄλδος προσέθετο, οὕτω δὲ καὶ ὁ Thalheim καὶ ἄλλοι τῶν ἐκδοτῶν τὸ χωρίον ἐξέδοσαν.

Ἄλλ' ὁμως μᾶλλον προσήκον εἶνε ν' ἀναγνώμεν: <πῶς: ἐπέ-

τρειπας, ὦ Νικόδημε κτέ. ὡς ἀκριβῶς καὶ μικρὸν ἀνωτέρω ἀναγινώσκειται § 40: φέρε γάρ, ὦ Νικόδημε, εἰ ἦσθα . . . καὶ εἰ ἦδεις . . . πῶς ἐπέτρειπας τῷ ἡμετέρῳ ἀδελφῷ ἐπιδικάσασθαι τοῦ κλήρου κτέ.

Ὅλως διάφορον εἶνε τὸ ἐν § 48 ἀναγινωσκόμενον: ἔπειτα εἰ ἦν ἐξ ἐγγυητῆς ἢ τούτου ἀδελφίδῃ, ἐπέτρειπεν ἂν Νικόδημος ὡς ἐξ ἐταίρας οὖσαν αὐτὴν ἐγγυᾶσθαι;

Νομίζομεν δ' ὅτι καὶ ἐν § 70 ἐπίσης προσθετέον τό: πῶς ἐκπεσόν: ὅτε δ' ἠγγύα καὶ ἐξεδίδου ὁ Ἐνδιος τὴν γυναῖκα, <πῶς> ἐπιτρέπεται ὑμεῖς οἱ θεῖοι . . . ὡς ἐξ ἐταίρας οὖσαν ἐκείνῳ ἐγγυᾶσθαι κτέ.; Ἦσαν δὲ παρόντες οὗτοι κατὰ τὴν ἐγγύην, ὡς εὐθὺς ἐξῆς λέγεται.

§ 47: Οὔτε γὰρ ἐπιτίμιον οὔτε παράστασις οὐδεμία τίθηται τῶν εἰσαγγελιῶν.

Οὕτως: οὐδεμία κατὰ τε τοὺς κώδ. καὶ τὰς ἐκδόσεις ἀπάσας. Πάντως ὁμως διορθωτέον: οὐδεμιᾶ.

Τὰ περὶ τῆς διορθώσεως ταύτης καὶ νομικῆς ἐρμηνείας τοῦ χωρίου τούτου κατὰ λάθος παρεμβληθέντα ἐν τοῖς Ἐρμηνευτ. καὶ Διορθωτικοῖς τοῦ π. τ. Κλεωνύμ. κλήρ. ἔρ. ἐν Ἀθηνᾶ τόμ. ΛΔ' σελ. 37 ἐπ.

§ 50: Ἀκριβῶς γὰρ ἦδει διότι τοῖς γε ἐκ τῆς γνησίας θυγατρὸς παισὶ γεγονόσιν ἀπάντων τῶν παππῶων κληρονομία προσήκει.

Καθ' ὅσον γινώσκωμεν μόνος ὁ ἡμέτερος Καταβαίνης (παρὰ Thalheim ἐν ταῖς Ὑποσημ.) ἀντὶ τοῦ: κληρονομία ἦκασε: κληρονομεῖν, παραπέμπων εἰς τὸν π. τ. Κίρ. κλήρ. § 45 (: προσήκει ἡμῖν . . . κληρονομεῖν) καὶ τὸν π. τ. Ἀριστάρχ. κλήρ. § 10 (: προσήκεν αὐτῷ . . . κληρονομησαί).

Ὅρθα καὶ καλὰ ταῦτα βεβαίως· ἀλλ' ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἡ γνησία γραφή ἀνωδύνως ὅλως ἀποκαθίσταται ἀπλῶς ἂν προσθῶμεν τὸ μεταξὺ τῶν παραπλησίων γραμμάτων Ν καὶ Κ ἄλλοτε κείμενον, εἶτα δ' ἐκπεσόν ἄρθρον: <ἦ> κληρονομία προσήκει. Πρβλ. § 12: τὴν κληρονομίαν μὴ προσήκειν τῇ μὴ ὀρθῶς γεγενημένῃ γυναικί. Χρη-

ται δὲ καὶ ἀλλαχού ὁ ῥήτωρ τῆ λ. κληρονομία οἶον Β' § 47. Γ § 1 κλ.

§ 56: Ὡς γάρ οὐχ ὁμολογῶν πῶς ἐπεσκήπειτο τοῖς μεμαρτυρηκόσιν ἐπὶ τῆ διαθήκῃ τοῦ Πύρρου παραγενέσθαι κτέ.

§ 57: Ἀλλὰ μὴν κάκεινό γε δῆλον ὡς οὐχ ὁμολογοῦσι τὴν τοῦ Ἐνδίου ποίησιν ὑπὸ τοῦ Πύρρου γενέσθαι. οὐ γάρ ἂν ὑπερβάντες τὸν τελευταῖον τοῦ οἴκου γεγενημένον κληρονόμον ὑπὲρ τῆς γυναικὸς τοῦ Πύρρου κλήρου λαχεῖν τὴν λῆξιν ἤξιωσαν οὗτοι. κτέ.

§§ 66 - 67: πρῶτον μὲν ἐκεῖνα αὐτοὺς ἐρέσθαι χρή, εἰ ὁμολογοῦντες τὴν τοῦ Ἐνδίου ποίησιν ὑπὸ τοῦ Πύρρου γενέσθαι ἐπεσκημμένοι εἰσὶ τοῖς μεμαρτυρηκόσι ταῦτα, εἴτα (εἰ) παρελθόντες τὸν τελευταῖον τοῦ οἴκου γεγενημένον κληρονόμον τοῦ Πύρρου κλήρου τὴν λῆξιν λαχεῖν ἤξιωσαν παρὰ τὸν νόμον.

Ἐπίτηδες παρετάξαμεν ταῦτα, διότι δι' ἀλλήλων ἐρμηνεύονται καὶ διορθοῦνται.

Ἐδ. τῶν κωδ. ἐν τῷ πρώτῳ τῶν χωρίων τούτων: πῶς πάντες οἱ ἐκδῶται καὶ κριτικοί, ἀπὸ τοῦ Reiske καὶ ἐξῆς, οἱ μὲν περιγράφουσιν, οἱ δὲ ἄλλοι ἄλλως συμπληροῦσιν. Ἡμῖν ἀρέσκει τὸ τῆς τοῦ Ἀλδοῦ ἐκδόσεως: πῶς, διότι πράγματι, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν περὶ τοῦ Ξενοκλέους καθόλου λεγομένων, οὗτος διὰ τῶν νομικῶν πράξεων ἢ παραλείψεων αὐτοῦ, ὅτε μὲν ἐφαίνετο ἀναγνωρίζων, ὅτε δ' ἀρνούμενος τὴν τοῦ Ἐνδίου ποίησιν.

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ χωρίῳ, ἀντὶ τοῦ: κάκεινό γε δῆλον ὁ Schömann ἀνέγνω: κάκεινό γε δῆλοι, ἢ δὲ διόρθωσις αὕτη φαίνεται ἐπικρατήσασα.

Ἄλλ' ἔμως μᾶλλον ἴσως ἀναγνωστέον: κάκεινοί γε δῆλοι, οἱ λοιποὶ δῆλον ὅτι, πλὴν τοῦ Ξενοκλέους, ἀντιδίκου. Διότι τῶν τοῦ πρώτου χωρίου: ὡς γάρ οὐχ ὁμολογῶν πῶς κτέ. ἀφορώντων εἰδικῶς εἰς τὸν Ξενοκλέα, εἶνε πολὺ πιθανὸν ὅτι τὰ τοῦ δευτέρου τούτου λέγει κατὰ πληθυντ. ἀριθμὸν ὁ ῥήτωρ περὶ τῶν περὶ τὴν Φίλην ἄλλων ἀντιδίκων, ὡς μὴ ὁμολογούντων ἐπίσης τὴν τοῦ Ἐνδίου διὰ

διαθήκης ποιήσιν, καθάπερ δήλα δὴ καὶ ὁ Ξενοκλῆς, ὅς διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐπισκῆπτειο τοῖς μεμαρτυρηκόσιν ἐπὶ τῇ διαθήκῃ τοῦ Πύρρου παραγενέσθαι.

Ἄλλ' εἶνε νομίζομεν παντὶ φανερόν ὅτι τὸ τρίτον καὶ τὸ τέταρτον τῶν παρατιθεμένων χωρίων (§§ 66-67) οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ ἐπανάληψις τῶν δύο προηγουμένων (§§ 56 καὶ 57) ἐν τοιαύτῃ ὁδῷ περιπτώσει, ἵνα μὴ ὁ βῆτωρ ἀδίκως φαίνεται μωρολογῶν, εἶνε μεγάλη ἀνάγκη προστιθέντες τὸ ἀρνητ. μόριον ἐκπεσόν ν' ἀναγνῶμεν ἐν τῇ § 66: εἰ (μὴ) ὁμολογοῦντες τὴν τοῦ Ἐνδίου ποιήσιν κλ.

Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ ἀρνητ. μόρ. μὴ καὶ ἄλλοθεν ἐξερρύη οἶον ἐν 5' § 47 προστεθὲν ὑπὸ τοῦ Sauppe, ἐπίσης ἐν IA' § 49 ἀποκατασταθὲν ὑπὸ τοῦ Bekkῆρου.

§ 61: Ἴνα οὖν μὴ παρὰ τοῦ ἐπιτυχόντος τῶν κλήρων αἱ λῆξεις τοῖς ἀμφισβητεῖν βουλομένοις γίνωνται καὶ μὴ ὡς ἐρήμων τῶν κλήρων ἐπιδικάζεσθαι τινες τολμῶσι, τούτου ἕνεκα τὰς ἐπιδικασίας οἱ εἰλοποῖηται πάντες ποιοῦνται.

Τὸ χωρίον τοῦτο, οὕτως ἔχον κατὰ τοὺς κώδικας, ἐκρίθη πολ-
λαχῶς ἐσφαλμένον. Οὕτως ὁ Platner περιέκλεισεν ἐν ἀγκύλαις
τὰς λλ: τοῖς ἀμφισβητεῖν βουλομένοις ¹⁾, ὁ Schömann ἀντὶ τῶν
ἐν ἀρχῇ: μὴ παρὰ ἤκασε: καὶ παρὰ, ἀντὶ δὲ τῶν: παρὰ τοῦ ἐπι-
τυχόντος, ὁ μὲν Sauppe ἤκασε: πρὸς τοὺς ἐπιτυχόντας ὁ δὲ Scheibe
παρὰ τοῦ ἐπιτυχόντος. Ὁ Meier πάλιν ἀντὶ τοῦ γίνωνται προ-
τείνει: κωλύονται καὶ εἴ τις ἄλλος ἄλλο. Καθ' ἡμᾶς ἡ νομικὴ ἔν-
νοια τοῦ χωρίου εἶνε ἡ ἐξῆς:

Ὁ Ἰσαῖος οὐχ ἀπλοῦς λογογράφος, ἀλλ' ὄντως βαθύς ἐπιστή-
μων τῶν νόμων, πολλάκις μὲν ἐν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένοις λό-

¹⁾ Νῦν δτε ταῦτα γράφομεν, λαβόντες παρὰ τοῦ καλοῦ κάγαθοῦ φίλου Γουλιέλμ. Μπάρτ διδάκτ. Φ. τὴν ἄρτι (1922) δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Pierre Roussel ἐκ-
δοσιν τοῦ Ἰσαίου μετὰ γαλλ. μεταφράσεως, παρατηροῦμεν ὅτι καὶ οὗτος περιγράφει
τὰς λλ: τοῖς ἀμφισβητεῖν βουλομένοις, παραλείπει δ' αὐτάς, ὡς εἶκος, καὶ ἐν τῇ
μεταφράσει, ἀλλ' οὕτω κακολοβωμένον τὸ χωρίον ἀποβαίνει τελέως ἐδιανόητον.

γοις ἐρμηνεύει τοὺς νόμους, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ψέγει τοὺς ὑπάρχον-
 τας, ὡς λ. χ. ἐν τῷ π. τ. Νικοστράτ. κλήρ. §§ 11 ἐπ. ὅταν μετὰ
 πλείστης πικρίας λέγει : ἐπειδὴ δὲ ἅπασι καὶ τῶν ἀλλοτριῶν ἀπάντων,
 καθ' ὅτι ἂν τις βούληται, ἀμφισβητεῖν ἔξεσι, ὑμᾶς χρὴ κτέ. Ἄρι-
 πὸν καὶ ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ ἐρμηνεύει πρὸς τοὺς δικαστὰς δι' ὀλίγων
 διὰ τίνος λόγον ὁ νομοθέτης ἐπ' ἕλλει κατὰ κανόνα τὴν ἐπιδικα-
 σίαν τοῦ κλήρου, τὴν δικαστικὴν ἐγγύτητά ἐτι διεκδίκησιν, ἐπὶ τῶν λή-
 ξων τῶν κλήρων, ὅτε, ὡς γνωστὸν τοῖς περὶ τὴν ἀττ. δικονομίαν
 ἀσχολουμένοις, ὁ κήρυξ ἐπὶ δικαστηρίου ἐκήρυττε τὸ περίφημον
 ἐκεῖνο (πρὸς Δημοσθ. π. Μακάρτ.) κήρυγμα : τίς ἀμφισβητεῖν ἢ
 παρακαταβάλλειν βούλεται κτέ. ἵνα δηλαδὴ μὴ παρὰ τοῦ ἐντυχόντος
 τῶν κλήρων αἱ λήξεις γίνωνται καὶ μὴ ὡς ἐρήμων τῶν κλήρων
 ἐπιδικάζεσθαι τινες τολμῶσι. Διδάσκει δ' ὅτι διὰ τοὺς αὐτοὺς πάντοτε
 λόγους καὶ ἐπὶ εἰσποιήσεως αἱ εἰσποίητοι πάντες ὀφείλουσι δι' ἐπι-
 δικασίας νὰ κτῶνται τὸν κλήρον ἵνα οἱ βουλόμενοι ἀμφισβητεῖν ἀμ-
 φισβητῶσιν ἢ παρακαταβάλλωσιν.

Κατὰ ταῦτα προστιθέντες τὴν καθ' ἡμᾶς μίαν καὶ μόνην ἐκπε-
 σοῦσαν λέξιν, ἀναγινώσκομεν τὸ χωρίον ὧδε : ἵνα οὖν μὴ παρὰ τοῦ
 ἐντυχόντος τῶν κλήρων αἱ λήξεις (ἀλλὰ) τοῖς ἀμφισβητεῖν βουλομέ-
 νοις γίνωνται κτέ. Πρὸς Φιλοκτήμ. κλήρ. § 3 : ἐξὸν ἀμφισβητηῖ-
 σαι Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ κτλ.

§ 72 : μὴ γενομένων δὲ παίδων γνησίων ἐκείνῳ, ἐγγυτέρῳ
 ἡμῶν οὐδὲ εἰς.

Ἀδυνατοῦμεν κατ' ἀλήθειαν νὰ νοήσωμεν διὰ τίνος λόγον ὁ δὲ
 ἢ περιγράφεται (Buerm. Thalh.) ἢ εἰς γε (Dobr. Roussel) ἢ
 δὴ (Sauppe) μεταγράφεται.

Ὁ ῥήτωρ εἶπεν ἤδη ἀρχόμενος τοῦ λόγου (§ 1) ὅτι ὁ Πύρρος,
 ἅπαις ὦν γνησίων παίδων, ἐποίησατο τὸν Ἐνδίου υἱὸν ἐξυτῷ. Νῦν
 δὲ βουλόμενος ν' ἀποδείξῃ ὅτι οὐδεὶς ἄλλος πλὴν τοῦ Ἐνδίου καὶ
 τοῦ λέγοντος ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἦν ἐγγυτέρῳ γένους, ἐπάγει : μὴ γε-
 νομένων δὲ παίδων γνησίων ἐκείνῳ, τουτέστιν ἀφ' οὗ ὁ ἐκεῖνος
 ἐτελεύτησεν ἅπαις, ἐγγυτέρῳ ἡμῶν οὐδὲ εἰς. Τοιαῦτα δὲ λέγων τὴν
 Φίλην, ὡς εἰκός, οὐδαμῶς λογίζεται, διότι αὕτη κατ' αὐτὴν ἦν εὐχὴ!

γνησία θυγάτηρ, ἀλλὰ νόθη, ὁ δὲ νόμος τοῖς γνησίοις μόνοις ἀναγνωρίζει τὴν ἀγχιστεῖαν.

Κατὰ ταῦτα, νομίζομεν, ἡ ἐπιτατικὴ ἔννοια τοῦ δὲ οὔτε εἶνε οὔτε φαίνεται οὔσα τὸ παράπαν δυσπαράδεκτος ἢ ἀμφίβολος.

Τῷ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος χωρὶς ὁμοιον εἶνε τὸ π. τ. Δικαιογ. κλήρ. § 16: ἀμφοῖν δὲ τοῖν διαθήκαιν ἀκύροιν γιγνομέναιν... οὐδενὶ προσῆκεν τοῦ κλήρου κτλ.

Δ' Εἰς τὸν π. τ. Νικοστράτου κλήρου.

§ 1: Περί μὲν οὖν τῶν ἐν τῇ ὑπερορίᾳ πραχθέντων ὡς οὔτε μάρτυρας ἐξευρεῖν οὐκ ἔστι, οὔτε τοὺς ἀντιδίκους, εἴαν τι ψεύδωνται ἐλέγχειν ἔστι, διὰ τὸ μηδέτερον τούτων ἐκεῖσε ἀφίχθαι.

Τὸ ὡς οἱ μὲν τῶν κριτικῶν ἢ ἐκδοτῶν ἕως ὁβελίζουσιν, ὡςπερ πρῶτος ὁ Ἄλδος, μετὰ δ' αὐτὸν ὁ Roussel, ἄλλος, ὁ Scheibe, ἀναγινώσκει: ὡ ἄνδρες, τέλος δὲ ὁ Thalheim, τῇ εἰκασίᾳ τοῦ Δοδραίου στοιχῶν, μεταβάλλει καταχωρίζων ἅμα ἐν τῷ κειμένῳ εἰς: ἴσως παραπέμπει δὲ πρὸς κύρωσιν εἰς τὰς §§ 30 τοῦ λόγου τούτου καὶ 9 τοῦ π. τ. Κλεωνύμ. κλήρ. ἔνθα τὸ: ἴσως ἀπλῶς ἀπαντᾷ.

Ἡμεῖς οὐδαμῶς ἀρεσκόμεθα τῇ διορθώσει ταύτῃ, διότι ὁ λέγων συμφέρον ἔχει νὰ ἰσχυρίσηται οὐχὶ ἀμφιβολίαν, ἀλλὰ τοῦναντίον, ἀδυναμίαν νὰ ἐξεύρη μάρτυρας περὶ τῶν ἐν τῇ ὑπερορίᾳ ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων πραχθέντων, ἀφ' οὗ οὐδέτερος τῶν ὑπὲρ ὧν συνηγορεῖ ἐκεῖσε ἀφίκεται.

Νομίζομεν δ' ὅτι, τηρουμένου τοῦ: ὡς δυνάμεθα συμπληροῦντες τὰ ἐκπεσόντα γ' ἀναγνώμεν ὧδε: ὡς (καὶ ὑμεῖς ἴστε). Πρὸ βλ. § 16: ἃ καὶ ὑμεῖς ἴστε· § 21: σαφῶς μὲν οὖν ἴστε, ὡ ἄ. Ἔτι δὲ § 27: ὡς πάντες ἴσασι κλ.

§ 7: Οὐκ ἐκ τούτων δὲ μόνον γνοίητ' ἂν διὰ ἄλλοι κινῆς εἶσιν οἱ ταῦτα ἐπὶ τουτουοὶ ἐπάγοντες, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν κατ' ἀρχὰς γεγενημένων.

Οὕτω: ἄλλοι κινῆς κατὰ τοὺς κώδικας. Ἄλλ' ἐπειδὴ ταῦτα εὐ-

λόγως ἐσφαλμένα. ἔδοξαν, ὁ Boekmeijer ἀντ' αὐτῶν ἤκασεν: ἄλλοτριοί τινες ἤκασε δὲ καὶ ὁ Hitzig: ἀδικοῦντες. Τὴν τοῦ Boekmeijer διόρθωσιν ἀποδεξάμενος ὁ Thalheim κατεχώρισεν ἐν τῷ ἐδάφει, παραλιπῶν μόνον τὸ: τινές. Παραπέμπει δὲ πρὸς δικαιολογίαν τοῦτο μὲν εἰς τὴν § 11 ἐνθ' ἀναγινώσκειται κατ' οὐδέτερον γένος: καὶ τῶν ἀλλοτριῶν ἀπάντων... ἀμφισβητεῖν ἔξεστιν, τοῦτο δὲ εἰς τὸν π. τ. Ἀπολλεῶ. κλήρ. § 35 ἐνθα κεῖται: οὐδὲ ἀλλότριον ἀλλ' ὄντα ἀδελφιδούν, ὧν οὐδέτερον μαρτυρεῖ ὑπὲρ τῆς διορθώσεως ταύτης.

Τὴν διόρθωσιν δὲ τοῦ Boekmeijer καὶ ὁ Roussel ἐπίσης κατεχώρισεν ἐν τῷ κειμένῳ.

Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι παλαιογραφικῶς μὲν πελλῶ ἀπλούστερον, πάντως δὲ συμφώνως πρὸς τὰ συμφραζόμενα, ἀντὶ τοῦ: ΑΛΛΟΙ τινές δυνάμεθα ν' ἀναγνώμεν: ΠΟΛΛΟΙ τινες.

Ἐπὲρ τῆς διορθώσεως δὲ τῆς συνηγοροῦσιν, ἂν μὴ πλανώμεθα, ἰσχυρῶς τὰ εὐθὺς παραχρήμα ἀκολουθοῦντα: τίς γὰρ οὐκ ἀτεκείρατο... ἢ τίς οὐ μέλαν ἰμάτιον ἐφόρησεν... ἢ πόσοι συγγενεῖς καὶ υἱεῖς κατὰ δόσιν <οὐ> προσεποιήσαντο τῶν Νικοστράτου καὶ ἔξης (§§ 8—10) ἐν οἷς ὁ ῥήτωρ μνημονεύει πλέον κατ' ὄνομα τοὺς πρὸ τοῦ Χαριάδου (§ 10:) εὐθὺς κατὰ τὰ πρῶτα ἐπὶ τὰ Νικοστράτου ἄξαντας, οἳ βεβαίως ἦσαν οὐκ ὀλίγοι. Πρῆλ. δὲ καὶ κατωτέρῳ § 21: καὶ ἄλλοι πολλοὶ... ἠμφεσβήτησαν.

Τὸ ἀρνητ. μόριον: οὐ πρὸ τοῦ: προσεποιήσαντο ἡμεῖς προστιθεμεν νομίζοντες ἐκπεσόν. Καθὰ δ' ἀνωτέρῳ παρετηρήσαμεν καὶ ἐξ ἄλλων χωρίων ἐπίσης ἐξέπεσε.

§ 18: Πρὸς δὲ τούτοις, ὦ ἄ., εἰ μὲν οἱ κατὰ τὰς διαθήκας ἀμφισβητοῦντε: ὁμολογουμένως Ν/τω ἐπιτήδειοι ὄντες ἐτύγγανον... μᾶλλον εἰκὸς ἦν ἀληθεῖς εἶναι δόξαι τὰς διαθήκας: ἤδη γὰρ τινες οὐκ εὖ διακείμενοι τοῖς συγγενέσιν ὀθνείους φίλους τῶν πάνυ σφόδρα προσηκόντων περὶ πλείονος ἐποιήσαντο: νῦν δὲ οὔτε συσίτους οὔτε φίλους οὔτ' ἐν τάξει τῇ αὐτῇ. τούτων δ' ὑμῖν μάρτυρας ἀπάντων παρεσχήμεθα.

Οὕτω κατὰ τὰ Χ'/φα. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἀπὸ τοῦ: νῦν δὲ γὰρ φανερώς

νοσοῦσιν, ὁ μὲν Reiske διέγνω χάσμα μετὰ τὸ: αὐτῆς συμπληρῶν δὲ τοῦτο ἔκασεν: οὐδεὶς οἶδε τούτους πώποτε τῷ Νικοστράτῳ γεγονότας, ὁ δὲ Fuhr τὰ: οὔτε φίλους περιέκλειτεν ἐν ἀγκύλαις, τούτῳ δὲ καὶ ὁ Roussel ἔγκοιούθητεν ἐν τῇ ἐκδόσει αὐτοῦ Ὁ Thalheim δὲ τέλος ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐκδόσει ἀπλῶς ἐσυμμειώσατο τὸ ὑπὸ τοῦ Reiske ὡς εἴρηται εἰκασθὲν χάσμα.

Ἡμεῖς ἐν πρώτοις παρατηροῦμεν ὅτι ὁ ῥήτωρ λέγων κατὰ πληθ. ἀριθμὸν: οἱ κατὰ τὰς διαθήκας ἀμφισβητοῦντες, νοεῖ αὐτοὺς τούτους περὶ ὧν καὶ ἐν § 3 ἤδη εἶπεν: Χαριάδης δὲ καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ. Ἐξω δ' ὁμοῦ πάσης ἀμφισβησίας κείται. ἔτι ὁ ἀμφισβητῶν τοῦ Νικοστράτου κλήρου καὶ παρακαταβαλῶν κατὰ νόσον (§ 10) εἶνε εἰς μόνος, ὁ Χαριάδης, ὁ τὴν κληρονομίαν διεκδικῶν ὡς κατὰ διαθήκας κληρονόμος.

Τούτων οὕτως ἐχόντων παντὶ φανερόν ἀποβαίνει, ὅτι τὰ τοῦ ὑποκειμένου ἡμῖν χωρίου: ἤδη γὰρ τινες οὐκ εἴδ' ἀκείμμενοι τοῖς συγγενεῖσιν ὀφνεῖους φίλους τῶν πάνυ σφόδρα προσηκόντων περὶ πλείονος ἐποίησαντο, δὲν δύνανται ν' ἀφροῦσιν ἢ εἰς μόνον τὸν κατὰ νόσον κληρονόμον, τὸν Χαριάδην ὀδηλον ὅτι καὶ κατ' ἀκούσθησαν τὰμέτρως ἀκολουθοῦντα: νῦν δὲ οὔτε συσσίτους κτέ. δὲν δύνανται ν' ἀφροῦσιν ἢ ἐπίσης εἰς τὸν αὐτὸν Χαριάδην, διότι οὗτος ἐσχυρίζετο ὅτι ὁ Νικόστρατος ἐν τῇ ὑπερορίᾳ κατέστητεν αὐτὸν διὰ διαθήκης κληρονόμον καὶ κύριον τῶν αὐτοῦ.

Ἐντεῦθεν ἐπεταὶ ὅτι κακῶς ἐν τοῖς νῦν σφζομένοις κώδικε κείται κατὰ πληθ. ἀριθμὸν: συσσίτους καὶ φίλους.

Διὰ ταῦτα συμπληροῦντες ἅμα καὶ διορθοῦντες τὰ περιφανῶς ἡμαρτημένα ταῦτα, ἀναγινώσκουμεν ὡδε: νῦν δὲ (οὔτοι οὔτε σύσσιτος οὔτε φίλος οὔτ' ἐν τάξει τῇ αὐτῇ τούτων ἢ ἡμῖν παρεσχήμεθα μάρτυρας.

Ὅτι δὲ διὰ τῆς ἀντωνυμ. οὔτοι δεικνύμενος εἶνε ὁ Χαριάδης, πιστοῦσι μὲν τὰ εὐθὺς ἀμέσως ὀνομαστὶ περὶ αὐτοῦ ἀκολουθοῦντα (§§ 19 ἐπ.) ὅτι οὗτος τὸν αὐτὸν ποιησάμενον οὔτ' ἀποθανόντα ἀνείλετο, οὔτ' ἔκασεν οὔτε ὠστολόγησεν κτέ., μάλιστα δὲ τὰ ἐν § 26 σαφέστατα ταῦτα καὶ διὰ τῶν αὐτῶν σχεδὸν λέξεων κυροῦντα τὴν ἡμετέραν διορθωσιν: παρέσχοντο δ' ὑμῖν μάρτυρας πρώτον μὲν...

πρὸς δὲ τούτοις ὡς Χαριάδης οὐτοσί οὐδαμῶς οὔτ' ἐνθάδε οὔτ' ἐπί σιραιεύμαι ἐχρήτο Νικοστράτῳ.

Τῷ: οὐτοσί χρίται πλειστάκις ὁ ῥήτωρ (ἔρ. λ. γ. Β' § 35. Γ' § 25. Δ' §§ 1. 2. Ε' §§ 2. 7. 10. 16. 18. Ϛ' §§ 4. 6. 9. 57. 60 κλ.) παρελείφθη δὲ φαίνεται ὑπὸ τοῦ ἀντιγράφους συγχυθὲν διὰ τὸ παραπλήσιον πρὸς τὰ γράμματα τῶν ἀμέσως ἐπομένων δύο λέξεων: ΟΥΤΟΣΙ ΟΥΤΕΣΥ σοίσιος. Παρατιροῦμεν δ' ὅτι ἐν § 23 τοῦ π. τ. Πύρρ. κλήρ. ἡ αὐτὴ λέξις ἀντεγράφη κακῶς: οὔτος ἦν.

Ἡ δὲ κατὰ πληθύντ. ἀριθμ. ἐκφορά: σισοίτους καὶ φίλους προ- ἤλθε φαίνεται μεταγενεστέρως, ἐξ ἐσφαλμένης ἀντιλήψεως τοῦ χω- ρίου, τοῦ ἐντιγράφους ἢ διορθωτοῦ, μετὰ τὴν παράλειψιν τοῦ: οὔ- τοσί, μεθαρμόσαντος ταῦτα πρὸς τὰ εἰς τοὺς συνδικουῦντας ἐν ἀρχῇ τοῦ χωρίου ἀναφερόμενα: οἱ καὶ τὰς διαθήκας ἀμφισβητοῦντες κτέ. Σημειούσθω δ' ἄλλως ὅτι οἱ τῷ Χαριάδῃ συνδικουῦντες οὗτοι λέ- γουσιν ἑαυτοὺς συγγενεῖς τοῦ Νικοστράτου (§§ 24-25), ἐν ᾧ μόνος ὁ Χαριάδης παρίσταται ὡς ἔθνεϊος καὶ φίλος.

§ 24: *Μὰ τί' ἀλλ' οὐκ ἔσιν ὁ Ἄγνωστος οὐδ' ὁ Ἀγνόθεος τοῦ Νικοστράτου συγγενής, ὡς οἱ ἀντίδικοί φασιν, ἀλλ' ἕτεροι.*

Τὸ ἕτεροι εὐλόγως ὑπελήφθη ἐσφαλμένον ὑπὸ τοῦ σοφωτάτου ἐκείνου Schömann, εἰκάσαντος ἀντ' αὐτῶ: αὐτοί. Προύτεινε δὲ καὶ ὁ Hitzig: αὐτοί ἐγγυτέρω, ἢ δ' ἔμως μᾶλλον εἰς ἀντιλογίας παρέχει ἀφορμὴν, διότι οἱ ἀντίδικοι ἠροῦντο ἕλως ἔτι ὁ Ἄγνωστος καὶ Ἀγνόθεος ἦσαν συγγενεῖς τοῦ οὗ κατ' αὐτοὺς ὁ κλήρος.

Καθ' ἡμᾶς ἐπειδὴ τῷ: συγγενής ἀντιτίθεται οὐχὶ τό: ἕτερος, ἀλλὰ τό: ἀλλότριος, εἰκάζομεν ὅτι ὁ ῥήτωρ ἔγραψεν: ἀλλ' ἀλλότριοι, ἀνα- γνωσθὲν κακῶς ὑπὸ τοῦ ἀντιγράφους, ὑπολαβόντος ὅτι ὁ ἄλλα δις ἐπανελχιδάνει: ΑΛΛΑΛΛΟΤΡΙΟΙ – ΑΛΛΕΤΕΡΟΙ. Οὕτω ἐν τῷ π. τ. Ἀπολλοδώρ. κλήρ. § 35 κεῖται: καὶ μὴν οὐδὲ ἀλλότριον ἀλλ' ὄντα ἀδελφιδούν. Πρβλ. ἐτι π. τ. Πύρρ. κλήρ. § 14: οὐδὲ αἰ γαμεταὶ γυναῖκες . . . συνδειπνεῖν ἀξιοῦσι μετὰ τῶν ἀλλοτρίων κλ.

Καὶ τῶσαῦτα μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος, τὰ δὲ λοιπὰ ἔτε ἀν ποτε ὁ Θεὸς ἐπιτρέψη.

Προστίθεμεν μόνον μικράν τινά παρατήρησιν εἰς ἐιόρθωσίν τινα τοῦ Schömann.

Ἐν τῷ π. τ. Κίρων. κλήρ. § 27 κατὰ τὰ Χ'/φα κεῖται: 'Ἄλλ' οὕτω . . . κατεπέπληκτο, ὥσθ' οὐδ' ἐπὶ τοῦ βήματος ἐμοῦ ποιουμένου λόγους καὶ καιηγοροῦντος . . . οὐκ ἐιόλμησεν γροῦξαι τὸ παρόπαν οὐδὲν κτέ.

Ἐντὶ τοῦ: βήματος ὁ Schömann ἤκασε: μνήματος, εὐλόγως δὲ ἡ ἐιόρθωσις αὕτη ὀρθοτάτη κατ' ἐννοιαν οὕσα παρελήφθη ἐν τῷ κειμένῳ ὑπὸ πάντων τῶν ἐκδοτῶν.

Ἡμεῖς ὅμως, καίτοι ἡ λ. μνήμα ἀπαντᾷ ἔτι καθ' ἐνικ. ἀριθμ. μὲν δις ἐν τῷ π. τ. Ἀστυφ. κλήρ. §§ 4. 19, κατὰ πληθυντικὸν δὲ τρίς ἐν τῷ π. τ. Φιλκατήμ. κλήρ. §§ 51. 64 καὶ ἐν Ἀστυφ. κλήρ. § 36. τολμῶμεν γὰρ νομίζωμεν ὅτι μικρόν τι βέλτιον δύνατχι γὰρ ἐκνορθωθῆναι τὸ ἐσφαλμένον: βήματος ἂν ἀναγνώμεν: σήματος, ὃ οὐ μόνον παλαιογραφικῶς ἐγγύτερον (B—C ἢ Σ) ἀλλὰ καὶ σύνηθες ἐν ταῖς περὶ ἐκφορᾶς ἐπιγραφαῖς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1/14 Νοεμβρίου, 1922.

Π. Σ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ